

Wstęp

Książka, którą oddajemy Czytelnikom, jest wynikiem spotkania z młodymi dorosłymi osobami ze Szczecina, które opuściły rodziny zastępcze i placówki opiekuńcze. Badania na temat usamodzielnienia były prowadzone przez Fundację Robinson Crusoe na zlecenie miasta Szczecin we współpracy z pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie. Był to jeden z końcowych elementów szerszego projektu, obejmujący również zorganizowanie warsztatów dla młodzieży zwanych Wehikułami Usamodzielnienia, asystowanie młodym w mieszkaniach chronionych oraz szkolenia dla kadry szczecińskiego systemu pieczy zastępczej.

Praca składa się z kilku części. W pierwszej przedstawiamy charakterystykę okresu wczesnej dorosłości zgodnie z ujęciami psychologii społecznej i psychologii rozwoju człowieka. Druga część to krótka charakterystyka tego, jak w historii instytucji opiekuńczych bywało rozumiane usamodzielnienie i dokąd odchodzili podopieczni dawnych szpitali i przytułków. Następnie omówione są obowiązujące dziś przepisy prawne dotyczące usamodzielnienia rozumianego nie jako okres w życiu młodych osób opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńcze, lecz jako element systemu pieczy zastępczej. W tej części przedstawiona jest również specyfika rozwoju dzieci trafiających do placówek opiekuńczych i rodzin zastępczych i wychowywanych w systemie pieczy zastępczej, ze szczególnym uwzględnieniem ich rozwoju emocjonalno-społecznego i własnej aktywności. Okres wczesnej dorosłości i dokonania młodych wychodzących z placówek i rodzin zastępczych: osiągnięty poziom edukacji, praca, mieszkanie, rodzina, przedstawiono na podstawie analizy badań na ten temat z ostatnich kilkudziesięciu lat. I choć z powodów metodologicznych nie można wprost zestawiać ich wyników, to jednak tworzą pewien obraz zmian w tym okresie i stanowią tło zrealizowanych przez nas badań.

Część trzecia zawiera statystyczną charakterystykę województwa zachodniopomorskiego, rejonu, w którym odnotowuje się wysokie potrzeby w zakre-

się pieczy zastępczej, dużą liczbę dzieci umieszczanych poza rodziną. Dlatego pokazano statystyki dotyczące liczb dzieci i młodzieży przybywających i odchodzących z systemu pieczy zastępczej w Szczecinie na tle informacji z całego województwa zachodniopomorskiego i z terenu całej Polski.

Kolejna część książki prezentuje wyniki badań zrealizowanych w Szczecinie w ramach porozumienia między Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie a Fundacją Robinson Crusoe. Porozumienie dotyczyło stworzenia programu monitoringu osób, które opuszczają placówki i rodziny zastępcze, narzędzia identyfikacji problemów w programach usamodzielnienia oraz wskazania osób o szczególnych potrzebach wsparcia w okresie wczesnej dorosłości. Badania przeprowadzono metodami ilościowymi z grupą usamodzielnionych wychowanków (za pomocą ankiety i indeksu usamodzielnienia) i jakościowymi za pomocą wywiadów z nieliczną grupą wybranych osób. Szczególnie istotnym celem tych badań było poznanie opinii na temat usamodzielnienia samych zainteresowanych – osób, które opuściły placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze. Prezentację wyników poprzedziły informacje na temat przyjętych metod badawczych oraz charakterystyka specjalnie opracowanego narzędzia zwanego indeksem usamodzielnienia. Narzędzia zostały przedstawione w całości w aneksie.

Oddawana do rąk czytelników praca jest dziełem zespołu ludzi: członków Fundacji Robinson Crusoe, którzy opracowali narzędzie badawcze nazwane indeksem usamodzielnienia i pracowali ze szczecińską młodzieżą z rodzin zastępczych i placówek, prowadząc Wehikuły Usamodzielnienia, pracowników szczecińskich służb społecznych, którzy uczestniczyli w przeprowadzeniu badań, kierownictwa Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, które umożliwiło spotkanie z młodzieżą, a przede wszystkim młodych usamodzielnianych, którzy wzięli udział w badaniach i przedstawili swoje przemyślenia i opinie. Wszystkim serdecznie dziękujemy.